

De zwartbekgrondel

Sinds 2002 hebben zich een aantal grondelsoorten in Nederland gevestigd. Al deze soorten hebben een invasief karakter, dat wil zeggen dat ze zich zeer sterk uitbreiden en hierdoor een mogelijke bedreiging voor de inheemse fauna vormen. De zwartbekgrondel is een van deze nieuwe grondelsoorten. De soort bereidt zich snel uit en kan massaal voorkomen (>400 stuks per 100 meter langs ondiepe oever).

Herkenning

Zwartbekgrondels (*Neogobius melanostomus*) worden maximaal 25 centimeter groot. De borstvinnen zijn vergroeid tot een zuignap en de soort heeft twee rugvinnen. In het achterste deel van de voorste rugvin zit een zwarte vlek

die wittig omzoomd is. In de paaitijd (april-september) krijgt het mannetje een compleet zwart lichaam. Jonge zwartbekgrondels zijn makkelijk te verwarren met de in brak- en zoutwater voorkomende dikkopjes (*Pomatoschistus minutus*) en zwarte grondels (*Gobius niger*). Het onderscheid is te maken doordat er bij het dikkopje een tussenuimte tussen de twee rugvinnen is en de zwarte grondel heeft zwarte vlekjes bovenin beide rugvinnen.

Voorkomen en ecologie

De zwartbekgrondel leeft in zoutwater, brakwater en zoetwater. Van origine komt de soort voor in de Kaspische Zee, Zee van Azov en Zwarte Zee. Ze voeden zich voornamelijk met mollusken, maar ook ongewervelden en kleine visjes (incl. soortgenoten) staan op het menu. Vrouwelijke zwartbekgrondels kunnen in het paaiseizoen herhaaldelijk (om de 20 dagen) eieren afzetten. De plakkerige eieren worden onder of tussen stenen, schelpen of waterplanten gelegd. De mannetjes bewaken het nest gedurende 28 dagen tot de eieren uitkomen en eten dan niet. De soort is relatief warmteminnend. In de winter, bij een watertemperatuur van 5-6°C trekken de meeste vissen naar dieper water.

Waarnemingen in Nederland

De eerste waarneming in Nederland dateert van 15

Zwartbekgrondel (Foto: blikonderwater.nl)

december 2004. Er werden toen twee exemplaren in de Lek gevangen ter hoogte van Schoonhoven. In 2006 werd de soort gevangen in Capelle aan de IJssel, Krimpen aan de Lek en Amsterdam. Het volgende jaar dook de soort op in Terneuzen. In de jaren erop koloniseerde de soort het gehele Noordzeekanaal, de Lek tot Utecht, Neder-Rijn tot aan Wageningen en de Waal tot bij Nijmegen. Inmiddels zit de soort massaal in o.a. de IJssel, IJsselmeer (regio Amsterdam/Flevoland) en de Maas (Gennepe). Ook in allerlei kleinere wateren die in verbinding staan met de hierboven genoemde waterlopen verschijnt de soort.

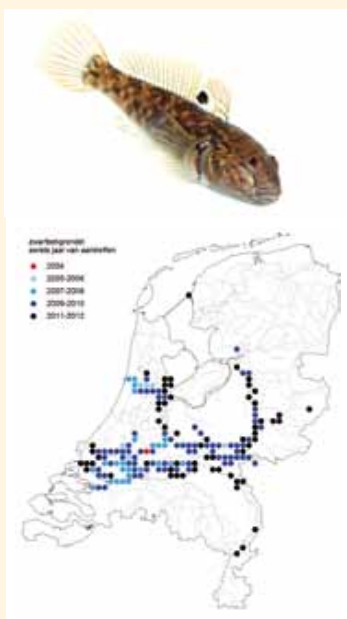
Zwartbekgrondels zijn ook met ballastwater van schepen in Nederland terecht gekomen. Sinds het Main-Donaukanaal gereed is, is er rechtstreeks transport met het Ponto-Kaspische gebied en o.a. Nederland. De eerste waarnemingen komen uit de regio's Rotterdam, Amsterdam en Terneuzen; allemaal havensteden. Nu trekt de vis via de rivieren naar het oosten en noorden van Nederland. Inmiddels is het verboden ongezuiverd ballastwater te lozen.

Waarnemen

Zwartbekgrondels laten zich

minder goed vangen met een schepnet. Veelal komen de vissen voor bij stenig substraat in grotere wateren. Met de hengel zijn ze goed te vangen. Ook duiken of snorkelen is een beproefde methode. Een nieuwere en eveneens efficiënte methode om de soort te inventariseren is het zaklampvissen. Door met een felle zaklamp de oevers te beschijnen zijn de vissen goed te vinden. In het begin kan het determineren lastig zijn, omdat de zuignap niet zichtbaar is en de rugvin bijna altijd plat op de rug ligt waardoor de zwarte vlek niet te zien is. De soort is schuw en schiet vaak weg tijdens het schijnen.

(Foto: Jelger Herder)

Verspreiding zwartbekgrondel in de periode 2004 t/m 2012 (Bron: NDFP / RAVON)

Meer lezen?

Van Kessel, N., J. Kranenbarg, M. Dorenbosch, A. de Bruin, L.A.J. Nagelkerke, G. van der Velde & R.S.E.W. Leuven, 2013. Mitigatie van effecten van

uitheemse grondels: kansen voor natuurvriendelijke oevers en uitgekende kunstwerken. Verslagen Milieukunde 436. De Verslagen Milieukunde worden uitgegeven door de Afdeling Milieukunde, Instituut voor Water en Wetland Research, Radboud Universiteit Nijmegen.

U kunt dit rapport gratis downloaden op: www.natuurplaza.org > Exotencentrum